

## Umumiy o'rta ta'lim maktab o'qituvchilari uchun

### QO'LLANMA

#### Dars rejasi:

**Mavzu:** “Ma'muriy huquqbuzarlik va javobgarlik”

**Fan:** Davlat va huquq asoslari

**Sinf:** 11-sinf

**Dars davomiyligi:** 45 daqiqa

---

#### Dars maqsadi:

1. Ma'muriy huquqbuzarlikning tushunchasi, belgilar, ma'muriy javobgarlik va jazo turlari haqida o'quvchilarga aniq tushuncha berish.
  2. Ma'muriy huquqbuzarliklarning turlarini va ularga nisbatan javobgarlik to'g'risidagi bilimlarni shakllantirish.
  3. O'quvchilarga ma'muriy javobgarlikka tortilgan insonlar uchun jazo turlari va maqsadi haqida ma'lumot berish.
  4. O'quvchilarda ma'muriy huquqbuzarliklar bo'yicha huquqiy fikrlash va ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish.
- 

#### Kutilayotgan natijalar:

1. O'quvchilar ma'muriy huquqbuzarlik va uning belgilari, turlari haqida to'liq tushunchalarga ega bo'lishadi.
  2. Ma'muriy javobgarlikning maqsadi, turlari va tartibini yaxshi bilishadi.
  3. O'quvchilar ma'muriy huquqbuzarliklarning oldini olish va javobgarlikni ta'riflashga qodir bo'lishadi.
  4. Ma'muriy jazo turlari haqida faol bahs va muhokama orqali ko'nikmalarni mustahkamlashadi.
- 

#### Metodlar:

- **Suhbat:** Ma'muriy huquqbuzarlik va javobgarlik to'g'risida o'quvchilar bilan aniq va faol suhbat olib borish.
  - **Keys-metod:** Ma'muriy huquqbuzarliklarga oid vaziyatlarni yoritish, voqealar asosida yechimlar ishlab chiqish.
  - **Rolli o'yinlar:** Ma'muriy huquqbuzarlikni tahlil qilish va javobgarlikka tortishda amaliy jarayonlar.
  - **Blits so'rov:** O'quvchilarning ko'nikmalarini tekshirish va muammolarga tezkor javob berish.
  - **Hikoya:** Ma'muriy huquqbuzarliklar, ularning oqibatlari va jazo turlari haqida hayotiy misollarni keltirish.
  - **Tahlil va bahs:** O'quvchilarni holatni to'g'ri talqin qilishga, hikoya yoki keys orqali fikrlashga yo'naltirish.
- 

### **Foydalanadigan materiallar:**

- **Slaydlar:** Ma'muriy huquqbuzarlik, javobgarlik va jazo turlari haqidagi slaydlar.
  - **Rasmlar:** Keyslar, rolli o'yinlar va suhbatlar uchun materiallar.
  - **Qonun hujjatlari:** O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeks.
- 

### **Dars qismlari:**

#### **1. Kirish (5 daqiqa)**

- O'quvchilardan: "Ma'muriy huquqbuzarlik qanday bo'lishi mumkin?" degan savol berib, ularning fikrlarini tinglash.
- Ma'muriy huquqbuzarlik, javobgarlik va jazo turlari haqida ma'lumot berish.

#### **2. Ma'muriy huquqbuzarlik tushunchasi (10 daqiqa)**

- **Ta'rif:**
  - Ma'muriy huquqbuzarlik – ma'muriy huquqbuzarlik deganda qonunchilikka binoan ma'muriy javobgarlikka tortish nazarda tutilgan, shaxsga, fuqarolarning huquqlari va erkinliklariga, mulkchilikka, davlat va jamoat tartibiga, tabiiy muhitga tajovuz qiluvchi g'ayrihuquqiy, aybli (qasddan yoki ehtiyotsizlik orqasida) sodir etilgan harakat yoki harakatsizlik tushuniladi.
  - **Savol:** "Bir kishi jamoat joyida tartibni buzgan, uning javobgarlik chorasi qanday bo'ladi deb o'ylaysiz?"

### 3. Ma'muriy huquqbuzarlikning belgilari (10 daqiqa)

- **Ta'rif:**
  - Ma'muriy huquqbuzarlikning muhim belgilari – ijtimoiy xavflilik, huquqqa ziddlik, ayblilik, jazoga loyqlik.
  - Bu belgilar ayrim holatlarda yaqqol namoyon bo'lishi mumkin.
  - **Savol:** "Ma'muriy huquqbuzarlikning belgilariga nima kirishi mumkin?"

### 4. Ma'muriy javobgarlik tushunchasi va maqsadi (8 daqiqa)

- **Ta'rif:**
  - Ma'muriy javobgarlik – bu insonning ma'muriy huquqbuzarlik uchun O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksida belgilangan javobgarligi.
  - Javobgarlikning maqsadi – qonunlarga rioya qilishni ta'minlash, jamiyatda tartibni saqlash, jamiyatdagi huquqbuzarliklarni oldini olish.
  - **Savol:** "Ma'muriy javobgarlikning maqsadi nima?"

### 5. Ma'muriy jazo turlari (8 daqiqa)

- **Ta'rif:**
  - Ma'muriy jazo – bu ma'muriy huquqbuzarlikka nisbatan qonun bilan belgilangan jazo shakli.
  - Turlari: 1) jarima; 2) ma'muriy huquqbuzarlikni sodir etish quroli hisoblangan yoki bevosita shunday narsa bo'lgan ashyoni haqini to'lash sharti bilan olib qo'yish; 3) ma'muriy huquqbuzarlikni sodir etish quroli hisoblangan yoki bevosita shunday narsa bo'lgan ashyoni musodara qilish; 4) muayyan shaxsni unga berilgan maxsus huquqdan (transport vositasini boshqarish huquqidan, ov qilish huquqidan) mahrum etish; 4<sup>1</sup>) haq to'lanadigan jamoat ishlariga majburiy ravishda jalb etish; 5) ma'muriy qamoqqa olish. 6) chet el fuqarolarini va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarni O'zbekiston Respublikasi hududidan ma'muriy tarzda chiqarib yuborish.
  - **Savol:** "Ma'muriy jazo turlari qanday bo'lishi mumkin?"
  -

**6. Rolli o'yin:** O'quvchilar ma'muriy huquqbuzarlikning har xil turlariga muvofiq jazo turlarini belgilashga harakat qilishadi.

- **Keys:** "Shaxs jamoat joyida axloqsiz harakatlarni amalga oshirmoqda, uning uchun qanday jazo belgilanadi?"

### 7. Blitz so'rov (5 daqiqa)

- **Savollar:**

1. "Ma'muriy huquqbuzarlikning belgilarini sanab bering."
2. "Ma'muriy javobgarlikning maqsadi qanday?"
3. "Ma'muriy jazo turlaridan qaysilarini bilasiz?"
4. "Ma'muriy javobgarlikka olib kelgan holatni keltiring."

## **8. Yakuniy xulosa (2 daqiqa)**

- **O'qituvchi:**

- Darsni umumlashtirib, o'quvchilarga ma'muriy huquqbuzarlik va javobgarlik haqida to'liq tushuncha beradi.

- "Ma'muriy javobgarlik va jazo turlari jamiyatdagi tartibni saqlashga yordam beradi, bu har bir shaxsning huquq va erkinliklarini himoya qilish uchun muhimdir."